

**Szerbiai választások 2022:
Stabil győzelem, első repedések**

Serbian Elections 2022: Stable Victory, First Cracks

NÉMETH FERENC

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Ármás Julianna

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

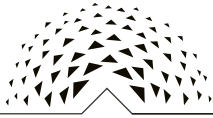
Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Németh Ferenc, 2022.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2022.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2022.29>

Összefoglalás: A 2022-es szerbiai elnök- és parlamenti választások kimenetele nem hozott meglepetést; Aleksandar Vučić köztársasági elnök további öt, a Szerb Haladó Párt pedig négy évre ismét bebetonozta hatalmát, utóbbi viszont koalíciókényszerbe került. A választások hatalomtechnikai célokat szolgáltak: az elmúlt hónapok eseményeinek (gazdasági válság, ukrajnai háború, környezetvédelmi tüntetések) fényében lényegesnek bizonyult lemérni az államfő és a kormánypárt népszerűségének változását, illetve Belgrád megtartása is fontos cél volt. A külső legitimitáció szintén meghatározó szerepet tölt be; a parlamentbe visszatérő ellenéki pártokkal „eladhatóbbá” vált a szerb politikai színtér az ország nyugati partnerei (elsősorban az EU) számára.

Kulcsszavak: Szerbia, elnökválasztás, parlamenti választás, belpolitika, EU integráció

Abstract: *The 2022 Serbian presidential and parliamentary elections brought no surprises; President Aleksandar Vučić secured his position for an additional five, while the Serbian Progressive Party cemented its power for four more years; the latter, however, found itself in a need for coalition partners. The elections served technical purposes: in the light of recent events (economic crisis, war in Ukraine, environmental protests), it was important to measure the popularity change of the president and the ruling party, and to keep power in Belgrade too. External legitimacy also plays a crucial role; with opposition parties returning to the parliament, the Serbian political sphere has become more “marketable” to the country’s western partners, especially to the EU.*

Keywords: *Serbia, presidential elections, parliamentary elections, inner politics, EU integration*

BEVEZETÉS: A 2020-AS PARLAMENTI VÁLASZTÁSOK

Szerbiában 2022. április 3-án elnök- és parlamenti választásokat, valamint tizenkét járásban és két városban – beleértve Belgrádot – önkormányzati választásokat tartottak. Nem kellett sokat várni a szerb állampolgároknak arra, hogy újra az urnák elé járulhassanak: az előző (szintén előrehozott) parlamenti választásokat 2020 júniusában tartották, és már pár hónappal később tudni lehetett, hogy két év múlva újabb szavazásra kerül sor. Ezt a lépést Aleksandar Vučić köztársasági elnök az ország „[demokratikus jellegének](#)” megerősítésével indokolta, miközben éppen a külső legitimitáció hiánya járult hozzá az újabb előrehozott választások kiírásához.

A 2020-ban tartott választások [eredményeképpen](#) a Szerb Haladó Párt (*Srpska napredna stranka*, SNS) vezette lista a szavazatok több mint 60 százalékával „túl-nyerte magát”, amihez az ellenzéki pártok bojkottja is hozzájárult. Így a szerb pártok közül – a választási küszöb ötről három százalékra való csökkentésének ellenére – a Skupštinába az SNS-en kívül csak a Szerbiai Szocialista Párt (*Socijalistička partija Srbije*, SPS) és a Szerbiai Hazafias Szövetség (*Srpski patriotski savez*, SPAS) jutottak be, amelyek részei is lettek az október 28-án felálló koalíciós kormánynak. Az Aleksandar Šapić által fémjelzett SPAS továbbá 2021 májusában az SNS-be is [beolvadt](#). A kisebbségi pártok jól teljesítettek a 2020-as választásokon; ez azonban nem szavazóbázisuk növekedésének, hanem a választási rendszer kompenzációjának, illetve a rájuk nem vonatkozó választási küszöbnek tudható be.

A 2020 őszen felálló régi-új kormány az előző, SNS által dominált kabinet politikáját folytatta tovább, beleértve a pandémia elleni küzdelmet és a gazdasági újjáépítést. Ezt támasztja alá, hogy a legtöbb SNS-es miniszter továbbra is pozíciójában maradt, vagy csak egymással cseréltek helyet (portfóliót). Az új kormányban látványos az Ivica Dačić vezette SPS visszaszorulása: ugyan Dačić a törvényhozás házelnöke lett, de ezen pozíciójában nem részese a kabinetnek, illetve a párt elveszítette az energiaügyi miniszteri pozícióját is (azt Zorana Mihajlović miniszterelnök-helyettes kapta meg).

1. táblázat

A 2020-as parlamenti választások eredménye Szerbiában. A táblázat a pártlisták legnagyobb és/vagy központi pártjának neveit, nem pedig a választási lista elnevezését tünteti fel.

Párt/pártszövetség neve	Elnyert mandátumok száma	
Szerb Haladó Párt	188	
Szerbiai Szocialista Párt	32	
Szerbiai Hazafias Szövetség	11	
Vajdasági Magyar Szövetség	9	nemzetiségi listák
Igazság és Egyeztetés Pártja, Macedónok Demokratikus Pártja	4	
Szandzák Demokratikus Akció Pártja	3	
Albán Demokratikus Alternatíva	3	

Az elnök- és parlamenti, valamint a belgrádi önkormányzati választások egy időben tartását több tényező indokolta: szerepet játszott a külső legitimitáció visszaállítása (vagyis az, hogy az Európai Unió (EU) felé „eladhatóvá” váljon újra a parlamenti összetétel), az előző hónapok eseményeinek a választói magatartásra gyakorolt hatásának lemerése, valamint Vučić népszerűségének kihasználása a parlamenti és önkormányzati választásokon. A 2022-es voksolás nyitott kérdései között nem szerepelt, hogy ki fog első helyen befutni a parlamenti szavazáson; az SNS pozíciójának megtartása garantált volt. A kérdés abban állt, hogy két év távollét után milyen eredménnyel tér vissza a törvényhozásba az ellenzék, és ez hogyan befolyásolja a mandátumelosztásokat, illetve kik tudnak győzedelmeskedni a fővárosban. Az elnökválasztás kapcsán a legtöbb felmérés pedig már előre megjósolta azt, hogy Vučić 2017-hez [hasonlóan](#) ismét képes lesz az első fordulóban megszerezni a győzelemhez szükséges abszolút többséget.

Az elemzés áttekinti az elmúlt hónapok legfontosabb bel- és külpolitikai eseményeit, illetve az eredmények értelmezésén túl kitekint a nyitott politikai kérdésekre. Elmondható, hogy Vučić és az SNS továbbra is dominálják a szerb politikai színteret, ám az első repedések a párt népszerűségén az elmúlt hónapok, de különösen a környezetvédelmi tüntetések és az orosz–ukrán háború árnyékában észlelhetők. Emiatt az SNS – az előző választástól eltérően – koalíciókénszerben van, de továbbra is számíthat szövetségeseire. Az eredmények ismertetése kapcsán három kérdés merül fel: az SNS és leendő koalíciós partnerei között hogyan fog megoszlan a hatalom (különösen az SPS irányában), az újonnan bekerült szélsőjobboldali pártlisták felé nyitni fog-e a kormánypárt, illetve a kampányidőszak végeztével hogyan alakul majd a szerb kormány külpolitikai mozgástere az ukrajnai háború kapcsán.

A VÁLASZTÁSOKAT MEGHATÁROZÓ BEL- ÉS KÜLPOLITIKAI FEJLEMÉNYEK

AZ ELLENZÉK VISSZATÉRÉSE ÉS A KOALÍCIÓALKOTÁS

A 2020-as parlamenti választásokat bojkottáló és így a parlamentből kieső ellenzék az elmúlt két évben kimaradt a politikaalakítás folyamatából vagy a folyamat részleges ellenőrzéséből. Annak érdekében, hogy köztük és a kormánypártok között megállapodás születhessen az ellenzék parlamentbe való visszatéréséről, 2020 óta több kezdeményezés is indult. Az Európai Parlament Külügyi Bizottságának pártközi dialógusa a választási feltételek [javítására](#) törekedett. A cél olyan feltételrendszer megteremtése volt, amely (azon túl, hogy minden félnek elfogadható) elhárítja azon aggályokat – szabad és fair választások hiánya, alulreprezentált ellenzéki pártok a médiában, szavazatvásárlások, közszféra dolgozóit érő szavazási

nyomás –, amelyek miatt az ellenzék bojkottálta a 2020-as választásokat. A kívülről „vezényelt” párbeszéd mellett és azt követően egy, Dačić házelnök által fémjelzett tárgyalássorozat is elindult azon ellenzéki pártokkal, akik ugyan nem bojkottálták a választásokat, de nem jutottak be a törvényhozásba.

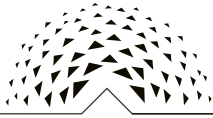
A tárgyalási folyamatok részleges eredményeket értek el, amelyek a 2021. októberi [megállapodásban](#) (amelyet nem mindegyik ellenzéki párt fogadott el) öltöttek formát. Ez alapján a nemzetiségi listaindításhoz elegendő lett ötezer aláírás összegyűjtése, míg a szerb pártok esetében továbbra is megmaradt a háromszázalékos parlamenti küszöb. Az ellenzék kéréseinek egy része (elsősorban a médiapluralizmus tekintetében) ugyan nem teljesült, de a kétévnyi utcai politizálás után valószínűsíthetően belátták, hogy csak a parlamentben képesek komolyabb erőt kifejteni és pénzforrásaikat is a megfelelő szinten tartani.

Az ellenzéki pártok sziszifuszi tárgyalássorozatok, illetve több ízben is felbontott együttműködési megállapodások során döntöttek, illetve alakították ki azon koalícióikat, amelyekkel a 2022-as választásokon elindultak. Az Egyesült Szerbia (*Ujedinjena Srbija*) koalícióban kaptak helyet a klasszikus ellenzéki pártok, mint a Dragan Đilas vezette Szabadság és Igazságosság Pártja (*Stranka slobode i pravde*), a Vuk Jeremić nevével fémjelzett Néppárt (*Narodna stranka*), illetve a Demokrata Párt (*Demokratska stranka*). A környezetvédelmi tüntetések meghatározó mozgalmából, valamint városi-zöld pártokból alakult a *Moramo* (megközelítő fordításban: Nekünk kell/Muszáj) nevű választási szövetség, és Remény (*NADA*) néven a konzervatív, euroszeptikus pártokat – élükön a Szerbiai Demokrata Párttal (*Demokratska stranka Srbije*) – egy listában tömörítő koalíció. A szélsőjobboldali pártok – mint az Esküvetők (*Srpska stranka Zavetnici*) vagy a 2020-as választásokat szintén bojkottáló Dveri – nem léptek egymással választási koalícióra; külön listákkal indultak az elnök- és parlamenti választásokon.

ALKOTMÁNYMÓDOSÍTÁSI NÉPSZAVAZÁS

A 2022. január 16-án tartott [referendum](#) célja nem csupán a parlament által elfogadott alkotmánymódosítások szentesítése, hanem a kormánypárt és az államfő népszerűségének lemerése is volt. Az alkotmánymódosítások az igazságszolgáltatás függetlenségének garantálását vetítették elő, összhangba hozva Szerbia alkotmányát az uniós joganyaggal; ennek értelmében többek között csökkent a parlament jogköre a bírák és ügyészek megválasztásának folyamatában.

A referendum szintén a politikai játszmák középpontjába került, az ellenzéki pártok többsége a „nem” válasz adására buzdította szavazótáborát. Habár a szavazók közel 60 százaléka [igennel](#) szavazott az alkotmánymódosításra, a kormányzó párt így sem örülhetett az eredménynek. A részvételi arány a maga 30,65 százalékával

rekordalacsony lett (de ettől függetlenül, az érvényességi küszöb eltörlése által érvényes), amely kérdéseket vetett fel a hatalomban lévő pártok és a köztársasági elnök népszerűségéről kevesebb mint három hónappal a választások előtt, illetve árulkodott a szerbiai társadalom apátiájáról is.

KÖRNYEZETVÉDELMI TÜNTETÉSEK

A környezetvédelem bekerülése a napi politikába fontos fejleményt jelentett az elmúlt hónapok belpolitikai eseményeiben. 2021 folyamán több esetben – mint például a Bor városa melletti, kínai tulajdonú rézbánya vagy a nagybecskereki Linglong kerékbroncsgyár kapcsán – robbant ki demonstráció, elsősorban a létesítmények [környezetkárosító](#) hatása vagy a nem megfelelő [munkakörülmények](#) miatt. A legismertebb, egyben politikai következményekkel is járó tüntetésorozat kétségtelenül a Rio Tinto ügye okozta.

Az ausztrál–brit vállalat által Nyugat-Szerbiába tervezett jadaritérc-bányakomplexum ellen 2021 ősztől jelentős, s sokszor erőszakba fulladó [demonstrációk](#) alakultak ki, amelyek a környezetvédelem fontosságán kívül azzal vádolták a kormányt, hogy olyan törvényeket hoz, amelyek elősegítik a Rio Tinto – és így a jövőben más, hasonló jellegű cég – következmények nélküli terjeszkedését Szerbiában. E szempontból a kisajátítási, illetve a népszavazásról és népi kezdeményezésről szóló új törvények parlament általi elfogadása is tovább [gerjesztette](#) a tüntetéseket. Ez utóbbi kapcsán a változás magába foglalja az 50 százalékos érvényességi küszöb eltörlését. A tüntetések jelentős presztízsveszteséget okozhattak a kormánynak és az államfőnek egyaránt; ezt elkerülendő a kisajátítási törvényt visszavonták, míg a népszavazásról szóló törvény jelentős módosításokon ment keresztül (de már nem szükséges az ötven százalékos részvételi arány az adott referendum érvényességéhez).

Ugyan a tüntetők elérték eredeti céljaikat, és egyelőre [leállt](#) a beruházás is, a Rio Tinto példája rámutat arra, hogy a környezetvédelem egyre fontosabb politikaalakító szerepet tud (és feltételezhetően fog is) betölteni a Nyugat-Balkánon; a mozgalmakból pedig érzékelhető támogatottsággal rendelkező politikai erők válhatnak.

AZ OROSZ–UKRÁN HÁBORÚ

Szerbia továbbra is egyensúlyozásra törekszik az ország nyugati és keleti partnereivel politikai és gazdasági téren egyaránt, ám az ukrajnai háború jelentősen megnehezítette ezen politika fenntartását. Az elmúlt pár hét nemzetközi eseményeit a szerb belpolitikában a megkésett reakciók jellemezték. A külpolitikában ugyan Szerbia nem [csatlakozott](#) az EU Oroszország elleni szankciós csomagjához, de az ENSZ Közgyűlésének határozatát az orosz agresszió elítéléséről [megszavazta](#).

Kiemelendő, hogy a szerb társadalom meghatározó része oroszpárti; az országban Vladimir Putyin orosz elnök a [legnépszerűbb](#) külföldi politikus. A European Council on Foreign Relations felmérése [igazolja](#), hogy a szerbek 54 százaléka gondolja Szerbia szövetségesének Oroszországot. Ez a politikai palettán is meglát-szik: a Moramo kivételével a választásokon nem találkozunk olyan listával vagy párttal, amely szankciókat helyezne kilátásba Moszkva ellen (a legtöbb párt elítéli az orosz agressziót).

Szerbia a kőolaj- és földgázellátás terén erősen ráutalt Moszkvára; a teljes gáz-ellátás 89 százaléka [érkezik](#) Oroszországból. Szerbia 2021 novemberében kötött további hat hónapra gázmegállapodást Szocsiban, amelynek értelmében jóval a piaci ár alatt, köbméterenként 270 dollárért [kap](#) az ország orosz földgázt. Ezért sem lényegtelen, hogy miként alakul az ország kapcsolata a Kremlllel, különösen, hogy 2022 nyarán lejár a tavaly megkötött szerződés.

AZ EU-INTEGRÁCIÓ ÉS A BELGRÁD–PRISTINA KAPCSOLATRENDSZER ALAKULÁSA

Szerbia az egyetlen nyugat-balkáni (tagjelölt) állam, amely 2021-ben előrehaladást tudott elkönyvelni a négy tárgyalási fejezetet összefogó négyes klaszter („Zöld Agenda és Fenntartható konnektivitás”) [megnyitásával](#). Ezen túlmenően azonban nem történt érdemi változás Szerbia EU-integrációjának útján; az Európai Bizottság 2021-es [országjelentése](#) az elmúlt évekhez hasonlóan ugyanazon problémákra (jogállamisági kérdések, médiapluralizmus hiánya) hívja fel a figyelmet, s az EU részéről sem mutatkozik aktivitás a szerbiai csatlakozási tárgyalások felgyorsítására.

A Belgrád–Pristina dialógus kapcsán – amely sarokköve mindkét ország EU-integrációjának – sem történt elemi változás az elmúlt években: a tárgyalások technikai szinten sem vezettek eredményre, a *status quo* továbbra is fennáll, illetve problémáktól terhelt a Vučić és Albin Kurti, koszovói miniszterelnök közötti tandem is. Továbbra is jellemzőek a két állam között sporadikusan fellépő „krízishelyzetek”, mint például 2021-ben a rendszám-táblákkal [kapcsolatos](#), vagy idén az észak-mitrovicai alapfokú bíróság szerb elnökének [menesztése](#) kapcsán kialakult szituációk. A választásokat megelőzően tovább növelte a feszültséget az, hogy – [hasonlóan](#) a januári alkotmánymódosító népszavazáshoz – Pristina nem engedélyezte, hogy a koszovói szerbek (azok, akik szerbiai állampolgársággal is rendelkeznek) Koszovó területén adják le szavazataikat a szerbiai választásokra. Pristina álláspontja szerint ugyanis nem kaptak Belgrádtól hivatalos megkeresést arra vonatkozóan, hogy a szerb többségű járásokban szavazóbázisokat állíthassanak fel. A koszovói szerbek így Szerbia Koszovóhoz közel eső településein [adhatták le](#) április 3-án voksaikat.

REGIONÁLIS TÖREKVÉSEK: NYITOTT BALKÁN, VAKCINADIPLOMÁCIA, ÉLELMISZERELLÁTÁS

A szerb köztársasági elnök nemcsak hazai, hanem regionális szinten is az első számú vezető szerepét kívánja magára öltetni. Népszerűsége a posztjugoszláv térség szerbjei között nem kétséges; regionális aspirációihoz a Nyitott Balkán (*Open Balkan*) kezdeményezés mellett a szerb vakcinadiplomácia és az ukrajnai háború kapcsán (esetlegesen) fellépő élelmiszerhiány elkerülése is hozzátartozik.

A 2019-ben a szerb elnök, valamint az albán és észak-macedón miniszterelnökök által életre hívott Nyitott Balkán („leánykori” nevén mini-Schengen) kezdeményezés a térségben kívánja biztosítani a négy szabadság elvének teljeskörű kiterjedését. A kezdeményezés még gyerekcipőben jár, s egyelőre a munkaerőpiacok közötti szabad hozzáférés elérése a [cél](#). A kezdeményezés egyik alapító atyjaként Vučić regionális szint mellett az EU szemében is a gazdasági integráció fontosságáról tesz tanúbizonyosságot.

A szerb vakcinadiplomácia révén is jelentősen emelkedett a szerb elnök ázsiója. Szerbia ugyanis 2020 tavaszán megnyitotta határait a környező országok lakosai számára annak érdekében, hogy minél hamarabb juthassanak hozzá az oltóanyagokhoz. Az orosz [Sputnyik-V](#), valamint az épülő kínai [Sinopharm](#) gyár a hazai mellett a regionális piacokra kívánja biztosítani a további vakcinaellátást. Hasonló folyamatot eredményezett az orosz–ukrán háború is: a potenciális élelmiszerhiány miatt ugyan Szerbia gabonaexport-tilalmat vezetett be, de azt az egykori jugoszláv tagköztársaságokra és [Albániára](#) sem terjesztette ki. Így nemcsak a térség vakcina-, de adott esetben élelmiszer-ellátásról is a szerb fél kíván gondoskodni, amitől szintén politikai hasznot remélhet az államfő.

A 2022-ES VÁLASZTÁSOK EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE

A választások nem az instabilitás vagy egy esetleges kormányválság feloldása (vagy elkerülése) miatt kerültek megrendezésre, azok sokkal inkább tesztként és legitimáló eszközként szolgáltak. Az eredmények fényében a parlamentben az SNS ugyan megőrizte magabiztos többségét, de koalíciós partnerekre szorul a kormányalakításhoz. Bár az elnökválasztás hozta a papírformát, Belgrádban az SNS eredménye szintén elmaradt a várakozásoktól.

ELNÖKVÁLASZTÁS

A már a 2017-es köztársaságielnök-választások első fordulójában is az abszolút többséget (pontosabban 55 százalékot) [megszerző](#) Vučić győzelmi esélyei garantáltak voltak. Az elnököt az SNS mellett többek között a VMSZ és az SPS is támo-

gatta, vagyis – különösen az utóbbi relációjában fontos tényezőként – nem indítottak saját elnökjelöltet. Az elnökválasztás során legfőbb „kihívói” az Egyesült Szerbia koalíció közös képviselője, az egykori vezérkari főnök, Zdrakvo Ponoš, illetve a Moramo által indított Biljana Stojković voltak.

A jelenlegi, (még nem végleges) eredmények fényében – amelyek alapján 58,5 százalékkal nyerte meg az első fordulót – Vučić magabiztosan, 2017-es eredményeihez képest pedig erősebben érte el a vezető pozíciót. A közvélemény-kutatások többsége így viszonylag reális képet alkotott az elnökválasztás kimeneteléről: azok túlnyomó többsége 53 százalékra vagy a fölé [mérte](#) az elnököt, míg a 18,4 százalékos bezsebelő Ponoš eredményét 13-16 százalék közé.

A jelenlegi köztársasági elnök így továbbra is betölti eddigi pozícióját. Az alkotmány értelmében ugyanazon személy csupán kétszer lehet köztársasági elnök, így Vučić – a jelenlegi keretek között – utolsó öt évét kezdi meg az elnöki székben.

PARLAMENTI VÁLASZTÁS

Hasonlóan az elnökválasztáshoz, itt sem az első helyen befutó párt(szövetség) kiléte volt kérdéses, hanem az ellenzék visszatérésével, valamint az elmúlt hetek eseményeivel az SNS-re leadott szavazatok számának alakulása. A mostani választási részvétel – 58,7 százalék – majdnem tíz százalékponttal volt magasabb a két évvel ezelőtti, nyáron és a koronavírussal terhelt időben megtartott parlamenti választásokhoz képest.

A szerbiai parlament a 2020-as felállással összehasonlítva sokkal „színesebb” lesz: az Egyesült Szerbia magabiztosan tért vissza a törvényhozásba, az SPS hozta az akkor elért eredményeit, valamint új politikai tényezőként jutott be a Moramo. A konzervatív és szélsőjobboldali pártlisták (NADA, Dveri, Eskütevők) 2020-hoz képest megerősödtek, ám a 2018-as parlamenti választásokhoz viszonyítva szavazóbázisuk nem nőtt lényegesen. Feltételezhetően jól tudták tematizálni az orosz–ukrán háborút, s megszólítani az Oroszországpárti szerbeket. Végezetül négy nemzetiségi pártlista is bejutott, közülük a VMSZ ismét képes lesz önállóan saját frakció létrehozására.

Az első helyen 120 mandátummal az SNS végzett, ám a párt nem lehet teljesen elégedett ezzel az eredménnyel. Az SNS parlamenti választási szereplése – közel 350 ezer szavazat elvesztése – mögötti csökkenés az ellenzék visszatérésével is magyarázható. Kétségtelen, hogy továbbra is dominálni fogja a parlamentet (jelenleg kihívója a választási eredmények tükrében nincs), de 2014 óta most először van ténylegesen koalíciós kényszerben. Ez azt jelenti, hogy a kormányalakításhoz szükséges szövetségre lépnie egy vagy több párttal; ez minden bizonnyal a VMSZ és az SPS lesznek, akik így igazi politikai tényezőkké válhatnak. (Habár az előző parlamenti választások után is koalíciós kormányok alakultak, de akkor az SNS partnerek bevonása nélkül is képes lett volna kormányt alakítani, most azonban nem sikerült abszolút többséget szerezniük.) Feltételezhetően a nemzetiség listák

egyres tagjai (mint például a bosnyákok) nyitni fognak az SNS-szel való koalíció felé, de maga a kormánypárt nem fog a szélsőjobboldalról bejutott listákkal koalícióra lépni. Ez ártana nemzetközi megítélésének, hazai szinten pedig az ellenzék újból össze tudná kötni az együttműködést Vučić kilencvenes évekbeli múltjával.

2. táblázat.

A 2022-es parlamenti választások eredménye Szerbiában (becslés, április 7-ei adatok). A táblázat a pártlisták legnagyobb és/vagy központi pártja, illetve az ellenzéki koalíció neveit, nem pedig a választási lista elnevezését tünteti fel.

Párt/pártszövetség neve	Elnyert mandátumok	
Szerb Haladó Párt	120	
Egyesült Szerbia	38	
Szerbiai Szocialista Párt	31	
NADA	15	
Moramo	13	
Dveri	10	
Eskütevők	10	
Vajdasági Magyar Szövetség	6	nemzetiségi listák
Igazság és Egyeztetés Pártja	3	
Vajdasági Horvátok Demokratikus Szövetsége	2	
Szandzák Demokratikus Akció Pártja	2	

KÜZDELEM BELGRÁDÉRT

A városi közgyűlés tagjainak mandátumaiért folytatott küzdelem bizonyult a legnagyobb harc térnék a 2022-es szerbiai választásokon. A legutóbbi, 2018-as voksoláskor az SNS magabiztos győzelmet aratott (64 mandátummal), s kiégésülve a SPAS-szal és SPS-szel könnyedén meg tudták választani Zoran

Radojičićot főpolgármesternek. A 2022-es választásokon Belgrádban is tetten érhető az ellenzék visszatérése mellett a Moramo, valamint a szélsőjobboldali pártok térnyerése.

Az SNS ugyan Belgrádban is hozta a befutó helyet, de lényegesen meggyengült: a 110 helyből csupán 48-at szerzett meg, az SPS nyolc, míg az Egyesült Szerbia 26, a Moramo pedig 13 mandátumhoz juthat. A nacionalista-szélsőjobboldali pártok Belgrádban is erőre kaptak: a NADA 7, míg a Dveri és az Eskütevők 4-4 helyhez juthatnak. Az SNS visszafogott szereplése nem okozhatott meglepetést: a 2020-as parlamenti választások bojkottja Belgrádban volt a legérezhetőbb, az alkotmánymódosításról szóló 2022. januári népszavazásnál szintén a fővárosban (és a nagyobb városokban, úgymint Nišben és Újvidéken) volt a legnagyobb az azt [elutasítók](#) aránya, illetve a legtöbb környezetvédelmi tüntetés is itt zajlott. Az SNS így meglehetősen erős ellenzékot kapott a belgrádi közgyűlésben, s a főváros polgármesterének megválasztásához az SPS támogatása elengedhetetlen annak érdekében, hogy Šapić legyen a polgármester. Több választókerületben azonban megismétlik a szavazást, így elképzelhető, hogy kisebb, de annál lényegesebb mandátumeltolódások várhatóak.

VÁLASZTÁSOK UTÁNI PROGNÓZIS

Amíg az elnökválasztás nem okozott meglepetést, a parlamenti választás eredménye és a belgrádi választások több tanúsággal is szolgálnak. Az SNS nem tudott profitálni Belgrádban és a parlamenti választások során abból, hogy egy napon tartották az elnökválasztást. Paradox módon, miközben Vučić továbbra is a legnépszerűbb politikus és öt évvel ezelőtti támogatottságát is növelni tudta, az SNS elveszítette abszolút többségét.

A kormányalakítási koalíciós tárgyalásoknak most valóban lesz tétje. Az SNS hagyományos szövetségesei – az SPS és a VMSZ – valóban „királycsináló” helyzetbe kerültek; különösen igaz ez a Dačić vezette SPS-re. Kérdéses, hogy ennek tudtában a 2020-as eredményeit stabilan hozó SPS milyen feltételekhez köti a koalícióban való részvételét, különös tekintettel az orosz–ukrán háborúra. Az oroszokkal szembeni erősebb hangnem rossz lehet a hagyományosan oroszbarát SPS-nek; valószínűleg, amennyiben Szerbia kritikusabb hangot üt meg Moszkvával, kompenzációként viszszaadhatják az energiaügyeket. Nem várható viszont, hogy az SNS bevonja a kormányzásba a szélsőjobboldalról bejutott pártokat; az nem nézne ki jól a nemzetközi partnerek szemében sem. Így az SNS meg tudja tartani „középpolboldali” imázsát.

A külső legitimitáció, amely a 2020-as választások után elveszett (vagyis az, hogy a Nyugat/EU felé a törvényhozás összetétele nem volt demokratikusnak nevezhető igazi ellenzék hiányában) újra kialakult. A Skupština plurálisabbá vált; ugyan az ellenzék az SNS-hez képest továbbra is gyenge, de parlamenti jelenlétük fontos. Visszatért azonban a szélsőjobboldal is a törvényhozásba, amely valószínűleg az oroszpárti szerb választók sikeres mobilizációjának köszönhető.

Szerbia külpolitikai mozgásterét az elhúzódó ukrajnai háború miatt megváltozhat. Szerbia Kelet és Nyugat közötti egyensúlypolitikája valószínűleg a Nyugat (az EU), illetve a Távol-Kelet irányába fog eltolódni. Kína pótolhatja Oroszországot gazdasági és politikai értelemben is: a gazdasági kapcsolatok mellett fontos érvként szolgál Peking mellett az is, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagjaként továbbra is lenne Belgrádnak „partnere” a testületben Koszovó ügyében.

Belgrád, fenntartva az uniós integráció felé való elköteleződését, várhatóan nem fog minden, az EU által előirányzott szankciót elutasítani. Erre már most láthatunk példát: különösebb médiafelhajtás nélkül Szerbia már [csatlakozott](#) a Viktor Janukovics egykori ukrán elnök ellen meghozott uniós szankció meghosszabbításához. Esélyes, hogy Szerbia hasonló módszert fog alkalmazni, mint [Montenegró](#) 2014 után és jelenleg: elfogadja az uniós szankciókat, de azok közül „válogatni fog”, illetve az átültetett szankciók jelentőségét a hazai (oroszbárát) közönség miatt alá fogja becsülni. Az uniós közös kül- és biztonságpolitikai deklarációkkal való összhangra törekvés már csak azért is fontos lesz, mert feltételezhetően a jövőben – éppen Ukrajna miatt – nagyobb hangsúlyt fog kapni bizonyos, keleti tagállamok (Lengyelország, Baltikum) szemében e témakör – vagyis az, hogy a tagjelölt országok is ugyanolyan külpolitikát folytassanak, mint az EU.

Végezetül felmerül a kérdés, hogy mi lesz Vučićcsal. A választások előtt már bejelentette, hogy lemond az SNS vezetői tisztségéről az új kormány [felálltát](#) követően (amely valószínűleg megint elhúzódó folyamat lesz), emellett tudvalevő, hogy az elnöki tisztségért öt év múlva már nem szállhat versenybe. Kérdéses, hogy van-e már a jelenlegi elnöknek középtávú terve vagy esetleg az utódlásra vonatkozó elképzelése.